

Дойчик М.В.
maksvdoc@ukr.net

доктор філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії,
соціології та релігієзнавства
факультету психології
ПНУ ім. Василя Стефаника,

Дойчик О.Я.
osdoichyk@yahoo.com

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
факультету іноземних мов
ПНУ ім. Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ІДЕЯ ГІДНОСТІ В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ ЛЮДВІГА ВІТГЕНШТЕЙНА

Життя і творчість одного з найяскравіших філософів ХХ століття Людвіга Вітгенштейна і по сьогодні залишається великою територією невідомого. З плином часу кількість питань щодо значення його філософських повідомлень не тільки не зменшується, а невпинно зростає. Це пояснюється також і складністю вивчення самого феномену психологізму у філософії [3, 332]. Особливо цікавими, на наш погляд, є міркування Вітгенштейна щодо можливості збереження та подальшої актуалізації гідності людини у мінливому світі, стосовно якого вона постійно перебуває на межі.

За Вітгенштейном, світ сам по собі не має ніякої цінності, не має власного закону, за яким би існував. Він є випадковою сукупністю фактів і обставин [2, 21], від якої людині марно на щось сподіватися, а тому їй залишається зайняти гідну етичну позицію [6, 59]. Проте гідність виявляється не у відповідності людської поведінки певним моральним нормам, а у спробах віднайти свій шлях, сенс у житті. Цей моральний автаркізм може пояснюватися гомосексуальністю Вітгенштейна і тою внутрішньою напругою, яка супроводжувала усе його життя. Дотримання або не порушення суспільно визнаних критеріїв належного, на думку мислителя, не можуть слугувати достатньою підставою для схвалення або засудження, оскільки

насправді гідною може бути тільки поведінка, яка є цілком самодостатньою і самоцінною, і саме в цьому вона для людини є найвищою нагородою. Іншими словами, це та поведінка, коли людина здатна переживати своє життя як щасливе, потрібне, особливе, як дотичне до чогось набагато більшого, ніж поцейбічний світ фактів, по відношенню до якого вона постає його межею. Вітгенштейн, на протипагу модерністській раціональності, тяжів до містичного переживання обмеженості, часовості світу, на який варто дивитися саме з точки зору вічності, неупередженості [1, 138]. Життя теперішнього – вічне, оскільки власна смерть для людини не може бути об'єктом її усвідомленого досвіду, бо людина ніколи не зможе проаналізувати те, як вона відбулась. Тому щасливою є той, хто живе у теперішньому, тобто вічному, а не у часі. Сприймати світ поза часом означає бути у згоді зі світом, мати ясне розуміння сенсу життя, яке не може бути висловленим. Цей вищий сенс, за Вітгенштейном, сприймається апофетично, оскільки знаходиться поза світом і є невимовним. І той, хто пізнав його, не послуговувався мовним інструментом, логіка якого є відображенням тільки логіки світу речей як світу фактів. На думку філософа, промовлене слово – це вже викривлення. Натомість, мовчання здатне діяти сильніше за будь-які слова. Про що не можна говорити – про те варто мовчати [2, 219]. Занурення у вир служіння, самовідданої праці дозволяє уникати пустопорожніх та беззмістовних філософських висловлювань про те, що варто оминати мовчанням. І краса самих вчинків промовисто засвідчить про гідність людини. Тому Вітгенштейн з великою симпатією ставився до інституту чернецтва [4], який створював можливість для певних тонких, духовних натур зануритися в бажаний світ інтелектуального аскетизму, співіснуючи паралельно з наявним світом фактів. Тому «релігія майбутнього має бути найвищою мірою аскетичною» і саме у такому сенсі, а не тільки у методичному дотриманні посту чи стриманості. Замість самогубства, як способу зняття проблеми цілковитої невідповідності людини та її цінностей цьому світові, Вітгенштейн надає перевагу зануренню у сферу містичного релігійного досвіду, безкорисливого служіння. Для нього факт самогубства є нічим іншим як свідченням нікчемності, неістинності життя людини. Тому або людина

живе та усвідомлює себе та своє життя гідними того, щоб жити, знаходить можливість жити у згоді з собою чи світом, або ж визнає свою слабкість та неспроможність, божеволіє чи здійснює самогубство [5, 202]. Спираючись на біографічний метод, можна припустити, що саме роздумами в такому ключі Вітгенштейн намагався переконати, перш за все, самого себе щодо неприйнятності та негідності самогубства. Учень філософа М. Друрі у своїй праці «Бесіди з Вітгенштейном» [4] згадує думку Вітгенштейна про те, що тільки коли людина намагається бути людиною, корисною іншим людям, вона стає спроможною збагнути своє призначення, повертається на шляхи, визначені їй Богом, стає справжньою людиною.

Використана література:

1. Вітгенштейн Л. Дневники 1914-1916. / Л. Вітгенштейн – М. : «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2009. – 400 с.
2. Вітгенштейн Л. Избранные работы / Пер. с нем. и англ. В. Руднева. – М. : Издательский дом «Территория будущего», 2005. – 440 с.
3. Гоян І. М. Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології: монографія / І.М. Гоян. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. – 360 с.
4. Друри М. Беседы с Витгенштейном / М. Друри // Режим доступу: https://www.ruthenia.ru/logos/number/1999_01/1999_1_08.htm
5. Костина С. А. Sub specie aeterni, или Как правильно жить? (анализ этической установки Л. Витгенштейна) / С. А. Костина // Весник РУДН. Серия: Философия. – 2015. – №1. – С. 197-203.
6. Сокулер З. А. Людвиг Витгенштейн и его место в философии XX в. : курс лекцій / З. А. Сокулер. – Долгопрудный : Аллегро-Пресс, 1994. – 173 с.